

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 244/2023 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen susien kannanhoidollisen metsästyksen laajentamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Milla Lahdenperän /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 244/2023 vp:

Milloin asetamme Ruotsin suunnitelman mukaisen raja-arvon sudelle eli "170 sutta riittää, 300 on liikaa", kuten Ruotsin maaseutuministeri Peter Kullgren on linjannut,

miten Suomi aikoo edistää EU-komission tekemää esitystä,

voisiko hallitus perustaa asiantuntijaryhmän susien kannanhoidollisen metsästyksen juridisen perustan varmistamiseksi,

olemmeko valmiita toimimaan ennen kuin henkilövahinkoja syntyy,

haluammeko vähentää entisestään maaseudun lasten liikuntaa ja ulkoilua kasvattamalla susimäärää sekä lisätä kuntien kassavajetta susikuljetuksilla ja

voisiko valtio hankkia susitiheysalueen lapsille henkilökohtaisia hälyttimiä, joilla voisi

karkottaa suden voimakkaalla äänellä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Noudatamme ja toimeenpanemme maa- ja metsätalousministeriössä hallitusohjelman linjauksen mukaista suurpetopolitiikkaa. Hallitusohjelman mukaan: ”Suurpetopolitiikkaa on hoidettava tavalla, joka huomioi myös sosiaalisen kestävävyn. Suurpetojen kannanhoidollinen metsästäys turvataan lainsäädännöllä. Jo aloitettua työtä kannanhoidollisen sudenmetsästyksen mahdollistamiseksi jatketaan eduskunnan päätöksen mukaisesti.”

Maa- ja metsätalousministeriössä ymmärrämme sen, että sudet aiheuttavat niin taloudellisia menetyksiä kotieläintilallisille susien aiheuttamien vahinkojen muodossa kuin myös huolta alalla

työskenteleville. Edelleen susien läsnäolo ja niiden aiheuttamat vahingot herättävät ymmärrettävästi pelkoa ja huolta susien esiintymisalueiden ihmisissä. On tärkeää, että kansalaisten huoliin vastataan vastuullisesti. Maa- ja metsätalousministeriö näkee tärkeänä, että susiin liittyviä haasteita ratkaistaan monien eri toimenpiteiden kautta.

Tällä hetkellä susi on Suomessa luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (luontodirektiivi) liitteen IV mukainen tiukasti suojeltu laji poronhoitoalueen ulkopuolella. Tämän vuoksi Suomelta odotetaan suden suojelua ja metsästyksen kieltämistä.

Luontodirektiivi sallii jäsenvaltioille poikkeuksen tiukan suojelujärjestelmästä, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole tietyn päämäärän saavuttamiseksi. Yleisimmät päämäärät, joita poikkeuksilla tavoitellaan ovat 16 artiklan 1 kohdan b-alakohdan erittäin merkittävien vahinkojen ehkäiseminen ja 16 artiklan 1 kohdan c-alakohdan yleistä turvallisuutta koskeva tai muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syy. Näistä luvista Suomessa käytetään termiä ”vahinkoperusteinen poikkeuslupa”. Tiukasta suojelusta voidaan poiketa myös luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e-alakohdan nojalla. Direktiivi ei aseta konkreettista perustetta tämän poikkeusperusteen käyttämiselle, vaan jättää sen jäsenvaltiolle. Näistä käytetään termiä ”kannanhoidollinen poikkeuslupa”. EU:n tuomioistuin edellyttää selkeää päämäärää ja tieteellisiä perusteluja susien kannanhoidollisen metsästyksen poikkeusluvalle. Kannanhoidollisen metsästyksen päämäärä tulee tuoda julki etukäteen, ja se ei saa olla päällekkäinen vahinkoperusteisille poikkeusluville. Päätöksentekijän on perusteltava myös poikkeuksen vaikutus suojelutasoon vahvaan tieteelliseen näyttöön perustuen. Suden kannanhoidollinen metsästys Suomessa on mahdollista vain, jos Suomen riistakeskus pystyy perustelemaan hyväksytyn päämäärän luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e-alakohdan soveltamisessa.

Hallitusohjelman mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö antanut ministeriön asetuksen suurimmasta sallitusta saalismäärästä suden rauhoituksesta poikkeamiseksi. Susiasetus sallii 28 poikkeuslupaa suden metsästämiseksi muualla kuin poronhoitoalueella metsästysvuonna 2023 - 2024. Asetus mahdollistaa poikkeuslupien myöntämisen myös luontodirektiivin 16 artiklan 1 e-alakohdan nojalla eli niin sanotuin kannanhoidollisin perustein. Varsinaiset poikkeuslupapäätökset tekee Suomen riistakeskus tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Suomen riistakeskukseen saapui 22.12.2023 mennessä kuusi hakemusta suden kannanhoidolliseen metsästykseen. Hakemukset ovat Pohjanmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueilta, eli alueilta, joissa on susitihentymiä. Suomen riistakeskus on tehnyt kaikkiin hakemuksiin kielteisen päätöksen. Kielteiset lupapäätökset perusteluineen tuovat esille lupajärjestelmän kehittämistarpeet. Maa- ja metsätalousministeriö on piakkoin perustamassa työryhmän pohtimaan kansallisia toimenpiteitä, joilla voidaan edistää hallitusohjelman mukaista susipolitiikkaa. Tilanne ei ole tyydyttävä.

Kannanhoidollinen suden metsästys Suomessa on ratkaisevasti kytköksissä EU:n suurpetopoliittikkaan ja kansallinen liikkumavara on äärimmäisen kapea. Jotta voisimme hallitusohjelman

mukaisesti lainsäädännöllä varmistaa suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen, tulisi ensi kädessä karhu, ilves ja susi saada siirrettyä luontodirektiivin liitteeseen V. Tähän olisi erityisesti karhun ja ilveksen osalta kiistattoman vahvat perusteet, sillä kummankin lajin kannat ovat suotuisalla suojelun tasolla ja kaksinkertaistuneet Suomen EU-jäsenyysaikana. Maa- ja metsätalousministeriössä vaikuttammekin aktiivisesti komissioon, jotta se käynnistäisi 19 artiklan mukaisen menettelyn luontodirektiivin liitteiden muuttamiseksi suurpetojen osalta Suomessa tai laajemmin boreaalisella luonnonmaantieteellisellä vyöhykkeellä.

Komissio ilmoitti 20.12. tekensä ehdotuksen neuvostolle suden suojeluaseman muuttamisesta tiukasti suojellusta suojeltuun asemaan, perustuen susianalyysiin EU:n alueella. Maa- ja metsätalousministeriö pitää ehdotusta erittäin tervetulleena. Vaikka ehdotus koskee sutta, Suomen kannalta on tärkeää vaikuttaa EU-lainsäädäntöön myös muiden suurpetojen osalta. Ehdotus kuitenkin antaa toiveita siitä, että EU-lainsäädännön suurpetopolitiikan haasteet saataisiin ratkaistua. Maa- ja metsätalousministeriö tulee jatkamaan aktiivista vaikuttamistyötä EU:n suuntaan ja edistää kansallisia toimia.

Komission analyysistä käy ilmi, että susikanta on kasvanut merkittävästi viimeisten kahden vuosikymmenen aikana ja että susia tavataan yhä laajemmalla alueella. EU:n alueella elää yli 20 000 sutta. Suojelumenestyksen kääntöpuolena ovat lisääntyneet suden aiheuttamat vahingot etenkin kotieläimille sekä susien läsnäolosta koettu uhka. Mikäli jäsenvaltiot tukevat komission ehdotusta, asia etenee Bernin yleissopimuksen pysyvälle komitealle, jonka jälkeen se palaa komissioon ja voi johtaa luontodirektiivin päivittämiseen.

Muun muassa Suomen Metsästäjäliitto on esittänyt, että Suomessa joko lainsäädännössä tai hallituksen tai eduskunnan tulisi asettaa suurpetojen minimitasot kuten Ruotsissa. Ruotsissa viitearvot on valmisteltu kansainvälisenä tieteellisenä työnä, jonka hallitus on vahvistanut. Skandinaavian susipopulaation suotuisan suojelutason viitearvon katsotaan olevan noin 340 yksilöä, joista Ruotsin osuudeksi arvioitiin 300 yksilöä ja Norjan osuudeksi 40 yksilöä. Suomessa vaikutus suojelutasoon on aiemmin otettu huomioon ministeriön kiintiöasetuksissa ja Luonnonvarakeskuksen skenaariomalleissa. Tämän on EU:n tuomioistuin todennut hyväksyttäväksi menettelyksi, jota Suomen tulee noudattaa myös jatkossa, sillä muuten kuin tieteellisillä perusteilla asetetuilla viitearvoilla ei ole merkitystä suojelusta poikkeamisen perusteita arvioitaessa. Suomessa poikkeuksen vaikutusta suotuisaan suojelutasoon ei vielä ole arvioitu korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) toimesta. Korkein hallinto-oikeus toteaa, että seikalla, että metsästyksellä ei käytännössä olisi haitallista vaikutusta kysymyksessä olevan lajin suojelun tasoon, ei ole tässä suhteessa merkitystä (KHO:2022:48). Toistaiseksi tuomioistuimet eivät siis ole hyväksyneet mitään päämäärää kannanhoidolliselle metsästykselle, joten vaikutusta suojelutasoon ei ole tarvinnut tutkia.

Korkeimman hallinto-oikeuden tulkintalinja rauhoituksesta poikkeamisessa on tiukentunut merkittävästi viime vuosina eikä näköpiirissä ole, että tulkintalinja olisi muuttumassa lievempään suuntaan, ellei suurpetojen status muutu luontodirektiivin liitteissä.

Susien esiintymisen painopiste Suomessa on viime vuosina ollut yhä enemmän lännessä. Susireviireitä on erityisen tiheästi Lounais-Suomessa, missä on myös väestön näkökulmasta melko tiheästi asutusta. Lounaisessa Suomessa susille on myös suhteellisen paljon ravintoa, sillä alueella on esimerkiksi valkohäntäpeuroja. Susien aiheuttamat kotieläinvahingot jakautuvat poronhoitoalueen ulkopuolella ympäri maata.

Susien aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyyn voi hakea tukea ja neuvoja Suomen riistakeskukselta, jolta voi hakemuksesta saada mm. suurpetoaitatarvikkeita kotieläinten suojaksi. Maa- ja metsätalousministeriö myöntää petovahinkojen estämiseen vuosittain Suomen riistakeskukselle noin 500 000 euroa. Määrärahalla on pääasiassa hankittu suurpetoaitoja, mutta määrärahalla rahoitetaan myös kokeilutoimintaa. Henkilökohtaisten äänikarkottimien tehosta ei ole kokemuksia susien karkottamisessa. Toistaiseksi tällaisiin hankintoihin ei ole rahoitusta osoitettu.

On tärkeää, että alueellisesti tiedotetaan susitilanteesta ja tarjotaan tukea alueen kotieläintilallisille vahinkojen ennaltaehkäisyyn. Lounaiseen Suomeen kuten muuallekin Suomeen on perustettu Suomen riistakeskuksen koordinoimia alueellisia reviiriyhteistyöryhmiä. Ryhmien tehtävänä on muun muassa luoda kokonaisnäkemys alueen susitilanteesta ja suunnitella toimenpiteitä sekä tukea niiden toteutusta. Myös Suomen riistakeskuksen aluetoimistot tarjoavat neuvontaa susiin liittyvissä kysymyksissä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet huomioon ottaen.

Susien kuten muiden suurpetojen aiheuttamat kotieläin- ja koiravahingot korvataan nykyisin täysimääräisinä ja heti korvaushakemuksen hyväksymisen jälkeen riistavahinkolain (105/2009) mukaan. Niissä tilanteissa, joissa sudet aiheuttavat erityisen merkittäviä vahinkoja, eikä ennaltaehkäisystä ole riittävää apua, susi on mahdollista tappaa Suomen riistakeskuksen myöntämällä vahinkoperusteisella poikkeusluvalla.

Susikannan hoitosuunnitelmassa (2019) otettiin käyttöön 4-portainen taulukko sen suhteen, miten ihmisarkuuden menettäneen suden käytös määritellään. Hoitosuunnitelmassa on esitetty konkreettiset toimintakynnykset sekä poliisille että Suomen riistakeskukselle tilanteissa, joissa suden käyttäytyminen aiheuttaa vaaraa tai uhkaa.

Poliisihallitus on vahvistanut tammikuussa 2022 päivitetyn ohjeen, joka koskee poliisin toimivaltaa ja toimintalinjoja suurpeto- ja villisikatapauksissa. Poliisilain (872/2011) 2 luvun 16 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni ja viimesijaisena keinona lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantaa liikennettä.

Niissä yleistä turvallisuutta heikentävissä tilanteissa, jotka eivät ole poliisilain soveltamisen näkökulmasta välittömiä, mutta jotka kuitenkin ovat toistuvia, on Suomen riistakeskuksella toimi-

valta arvioida tilannetta ja toimia metsästyslaissa säädetyin edellytyksin. Suomen riistakeskukset voi esimerkiksi hakea niin sanottua turvallisuusperusteista poikkeuslupaa suden karkottamiseen tai tappamiseen. Vahinkoperusteinen poikkeuslupakäytäntö on siis olemassa, mutta käytännöt eivät tällä hetkellä ole kovinkaan sujuvat. Vahinkoa aiheuttavia susia onnistuttiin esimerkiksi viime vuonna poistamaan poikkeuslupakäytännöllä vain yksi. Lokakuun lopulla pidetyssä sutta koskevassa sidosryhmätilaisuudessa käytiin jo alustavaa poikkeuslupakäytäntöjen sujuvoittamisesta, mutta pohdintaa on jatkettava aiempaa jäntevämmin ja tavoitteellisemmin. Tammikuussa ministeriössä käynnistetään työryhmä edistämään kannanhoidollista metsästystä ja sujuvampien vahinkoperusteisten poikkeuslupakäytäntöjen turvaamista.

Helsingissä 11.1.2024

Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah

VN/36609/2023-MMM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: